

Skulina, Josef

Dva významné dialektologické příspěvky

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1962, vol. 11, iss. A10, pp. 217-220

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100210>

Access Date: 12. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

(*stol* — *sto, ustal*; *trubočist* — *dimničar, odžačar* atd.). Slabinou slovníku zůstalo, že si autor na mnoha místech nedostatečně ujasnil postup. Ve snaze, aby slovníku mohli užívat i lidé bez filologického školení, nepřipojil k němu gramatický přehled a gramatické výklady podal v samostatných heslech. Tak jsou uvedena jako oddělená hesla *ja — menja — mne — mnoj, ty — tebj — tebe — tobój* a jiné pádové tvary zájmen. Jestliže autor v úvodu píše, že slovník je určen pro Rusy, pak je nepochopitelné, proč je přízvuk uveden na ruských heslech, a nikoli na srbocharvátských ekvivalentech. Přes jisté nedostatky přijde však nový slovník překladateli vhod.

Jiného charakteru je slovník Grigorjevové. Na rozdíl od Ivanoviče, který vychází z potřeb běžné konverzace, orientuje se Grigorjevová v první řadě na potřeby studentů. Její slovník byl připraven k vydání již v roce 1949, nemohl však vyjít. V letech 1958—1959 byl znovu doplněn a poté vydán. Cenné je, že slovník prohlédl zesnulý A. Belić, který prověřil všechny srbské přízvuky. — Srovnáme-li slovník Grigorjevové s větším slovníkem Tolstého, pozorujeme tyto rozdíly: 1. Grigorjevová nezahrnuje do slovníku odborné a technické názvy, 2. neuvádí odvozená slova, pokud se významově příliš neliší od základních, 3. nevypočítává všechny různé ruské ekvivalenty. Proto ačkoli má Tolstého slovník 50 000 slov a Grigorjevové jen 24 000, postačí slovník Grigorjevové běžné potřebě a uspokojí i odborníka, nejde-li o příliš speciální překlad.

Také Grigorjevová se opírá o bělehradský úzus a jen v jistém rozsahu přihlíží i k významům regionálním. Např. uvádí charvátské ekvivalenty, jako slovanské názvy měsíců *sječanj, veljača*. . . , dále *nogomet, kolodvor, kazalište, tvornica* apod. Nepřihlíží k málo užívaným slovům *zrakoplov, žarulja*, kupodivu tu není pro význam „rýma“ slovo *hunjavica*, pouze *kijavica*. Autorka se snažila pokud možno popsat lexikální spisovnou normu. Protě často nepoznamenává, že mnohá slova jsou rozšířena jen na určité části území. V srbocharvátsčině však má údaj o územním omezení výskytu slova velkou důležitost, zejména u takových slov jako *slovenski, spoljni, brijač*, jejichž význam se podle území mění. Je nepřesné, jsou-li k slovu *brijač* připojeny ruské ekvivalenty — 1. *britva*, 2. *parikmacher*, neboť ve významu *britva* se tohoto slova užívá jen v srbské části, ve významu *parikmacher* pak jen v charvátské části Jugoslávie.

Nevýhodou obou slovníků je, že neobsahují srbocharvátská slova, která vznikla nebo změnila svůj význam v době nejnovější. Tak např. pro význam „plnicí pero“ ustupuje termín *nalivpero* novému *penkalo*. Takovéto změny nejsou u nás známy a bylo by potřeba je zachytit.

Důležitou součástí slovníku Grigorjevové je výběr gramatický přehled, též z pera A. Beliće. Krátké a výstižné poučení dá uživateli jasnou představu o tvoření a zejména o užití gramatických prostředků. Slovník Grigorjevové je tedy schopen prokázat cenné služby.

Závěrem nás napadá otázka: kdy se objeví srbocharvátsko-český a česko-srbocharvátský slovník, zpracovaný podle současného stavu obou jazyků?

Vladimír Šaur

Dva významné dialektologické příspěvky — Zájem o slovanskou dialektologii v poslední době potěšitelně vzrůstá nejen u nás, ale též v ostatních lidové demokratických zemích. Máme dnes už početnou řadu nářečních monografií, které využily cenných metodologických výtěžků prací předcházejících a v nichž se uplatňují hlediska synchronní a historické dialektologie. Dialekty slovanských národních jazyků stojí v popředí zájmu lingvistů (1) jak z hlediska mluvnické stavby voelku, (2) tak i jednotlivých systémových jevů; (3) zvláště důležité jsou popisy mluvnické stavby dialektů (např. slovenských) obklopených prostředím geneticky nepřibuzných dialektů (např. maďarských).

Monografie moskevské dialektoložky V. G. Orlovové je monografií druhého typu, monografie budapešťského dialektologa I. Sipose je pak monografií třetího typu.¹ Cíl obou těchto prací je zcela odlišný; plyne z povahy sebraného nářečního materiálu. Jestliže práci V. G. Orlovové je možno označit jako příspěvek k poznání vývoje ruského národního jazyka, tu práce I. Sipose chce ukázat na odolnost mluvnické stavby slovenských nářečí v maďarském prostředí a na princip jazykového míšení.

Práce Orlovové podává vývoj afrikát v ruštině v těsné souvislosti se vznikem ruských nářečí. Metodicky se O. opírá o plodné výtěžky jazykového zeměpisu. Je si však vědoma toho, že jednostranné ulpívání na jazykově zeměpisné metodě vedlo by pouze k odhalení tzv. vnější historie — svou práci nenazývá pochopitelně studii jazykově-zeměpisnou —, k přeceňování vnějších faktorů, ke zkoumání jedné stránky jazyka, totiž jazyka jako jevu společenského. Proto klade hlavní důraz na místo afrikát v systému ruštiny. Při historickém výkladu afrikát vychází sice ze starších názorů (např. Šachmatova, Seliščeva, nejnověji Avanesova aj.), snaží

¹ V. G. Orlova, *Istorija affrikat v russkom jazyke v svjazj s obrazovanijem russkich narodnych govorov*, Moskva 1959, stran 210 + 6 map; — I. Sipos, *Geschichte der slowakischen Mundarten der Huta- und Hámor-Gemeinden des Bükk-Gebirges*, Budapest 1958, stran 344 (se slovníčkem).

se však postihnout hláskoslovný systém. Výklady Orlovové by ovšem potřebovaly z hlediska systémovosti a vnitřních vztahů větší názornosti. Nebylo by proto na škodu, kdyby O. uvedla v práci schematické obrázky, z nichž by dobře vyplynuly opoziční vztahy hlásek.

O. se nespokojuje se zjištěním zeměpisného rozsahu afrikát, ale pokouší se stanovit rozsah jejich užívání z hlediska generačního a sociálního, jakož i jejich frekvenci.

V první části knihy zjišťuje na základě statistické metody dnešní stav cokajících nářečí v evropské části Sovětského svazu. V této části práce i z přiložených map je vidět, že dialekty severovýchodní oblasti evropského Ruska jsou charakterizovány tzv. měkkým cokáním (*c'asto, c'aj, p'ec'o, noc', doc'ka, p'ec'ka*, 1. os. sg. *koloc'u*). V menší míře se vyskytá v této oblasti také tvrdé cokání (*casto, caj, cudo, noc*) a čokání (*ul'ica, kol'co, ot'eč, ofca*). Naproti tomu na severo-západním a západním území převládají dialekty cokající i dialekty rozlišující tvrdé *č* a *c* (*často, doč; ul'ica, kol'co*). Podle Orlovové souvisí v těchto dialektch cokání úzce s fonetickou změnou *'a > e*. Tato změna se už ovšem neprojevuje ve všech slovech jako živý fonetický zákon, nýbrž se vyskytá jen v několika lexikalizovaných výrazech, jako např. *p'et, d'ed'a, vz'et'* místo *pjat', d'ad'a, vz'at'*. Geografické rozšíření těchto lexikalizovaných případů je v práci zachyceno přesnými izoglosami. Na základě změny *'a > e* lze soudit, že dialekty severovýchodní a severozápadní oblasti evropského Ruska spolu úzce souvisely a tvořily celek. Jihovýchodní cokající dialekty jsou odděleny od západních a severovýchodních cokajících nářečí širokým pásem necokajících dialektů. Nářečí jihovýchodní oblasti jsou charakterizována různými „stupni“ afrikát *c'* a *č* (např. *c'*, *č*, *c-*).

V dalších dvou kapitolách se O. snaží odpovědět na otázku užívání afrikát spojených geneticky s měkkým cokáním a na otázku vzniku měkkého cokání. Víme, že se těmito otázkami obírali ruští jazykovědci už dříve (Durnovo, Šachmatov, Seliščev, Sobolevskij aj.), odpovídajíc na ně tu s větším, tu s menším zdarem. O. odmítá substrátové teorie² a vznik cokání vidí ve dvou nářečních skupinách, novgorodské a smolenské. Různosti a stupně afrikace v realizaci afrikát na území evropské části SSSR je nutno zjišťovat podle Orlovové v konsonantickém systému a v různých vývojových etapách vnitřních zákonů ruského národního jazyka s přihlédnutím k jeho nositeli — národu. Vznik měkkého cokání souvisí se spontánními změnami zvukové stránky ruštiny. O. se tu značně blíží k funkčnímu pojetí R. I. Avanešova, podle něhož afrikáty *č* a *c'* byly z historického hlediska kombinatorními variantami fonému *k*. Nenacházely se však v dostatečné opozici a neužívalo se jich v identických foneticko-morfologických podmínkách. Rozlišení mezi *č* a *c* bylo podmíněno sémaziologicky. Fyziologické aspekty je nutno brát v úvahu teprve jako druhořadý moment ve vývoji afrikát. Tento jev — uzavírá O. — je jevem historickým, nikoli předhistorickým, a souvisí s vývojem fonologického systému ruského národního jazyka.

V druhé části své knihy sleduje O. zánik afrikát *č* a *c* v koncových slabikách slov na jihozápadním území evropské části Sovětského svazu (srov. *kurisa, jajso, kones; doš, doška*). I zde jde už veskrze o výrazy lexikalizované. Oba tyto jevy se vyskytují na části ruského území a souvisí s palatálními souhláskami před předopatrovými vokály *e* a *i*.

Zcela jiný charakter má monografie Siposova. Siposovi šlo především o vystižení mluvnické stavby slovenských nářečí v Bukovských horách v Maďarské lidové republice. S. popisuje mluvnickou stavbu nářečí pěti osad: Óhuty (Bükkszentlászló), Újhuty (Bükkszentkereszt) a Répáshuty, ležících jihozápadně od Miškolce, dále Hámoru a Ómassy.³

² Vznik cokání v ruských dialektch vysvětloval A. A. Šachmatov vlivem polským (tzv. mazurováním) i vlivem finským. Šachmatovův názor byl ještě donedávna obecně přijímán. Teorie finského substrátu nalezla pak horlivého zastánce v A. M. Seliščevovi. Otázku polských prvků v ruských nářečích podává pozoruhodným způsobem D. K. Zelenin v čl. *O proischoždenii severnovelikorusov velikogo Novgoroda*, Doklady i soobščeniya Instituta jazykoznanija AN SSSR VI, Moskva 1954, 49—95, k němuž O. ve své práci nepřihlíďá; jinak k ostatním pracím Zeleninovým zaujímá stanovisko (srov. s. 99, 153). Podrobně se O. zmiňuje o tzv. mazurčení v polské literatuře, jehož vznik se hledá jednak v sousedství přechodných prusko-litevských dialektů a polštiny (Dobrzycki, Milewski), jednak v polských dialektch samých (Urbańczyk, Brajerski, Kuryłowicz), neuvádí však už názory Nitschovy ani Taszyckého. Z poslední doby srov. čl. H. Koneczné, *Co to jest mazurzenie?* Poradnik Językowy 1953, seš. 9, 1—17.

³ Tématika slovenských dialektů v maďarském jazykovém prostředí je středem pozornosti u slovenských dialektologů. Tak např. nářečí těchto osad už dříve zkoumal Joz. Štolc v kn. *Nárečie troch slovenských ostrovov v Maďarsku*, Bratislava 1949, stran 541 + 1 mapka. Slovenskými dialektmi v Maďarsku se intenzívně obírá P. Ondrus v kn. *Stredoslovenské nárečia*, Bratislava 1956, stran 318 + 1 mapka. Z rukopisu je mi známa Ondrusova práce o matranských nářečích v Maďarsku. Tyto práce jsou pozoruhodné po té stránce, že podávají věrohodný obraz o stabilitě českých a slovenských nářečí v cizím jazykovém prostředí. Lze předpokládat, že budou zajímavé

Na základě dnešního stavu zjišťuje S., že v těchto osadách nejde o jednotlý nářeční typ. Největší pozornost věnuje hláskosloví a morfologii, méně už tvoření slov a syntaxi. V části slovo-
tvorné podtrhuje nejdůležitější typy denotativní a deverbativní, v části syntaktické pak po-
jednává o předložkách, příslovcích, záporu a spojkách. Lze litovat, že v monografii Siposové ne-
nalezla své místo syntax v užším smyslu. Jednoduché i složitě větné konstrukce slovenských
dialektů v Bukovských horách mohly tak ukázat, do jaké míry se stávají dialektly v cizím prostředí
odolnými po stránce syntaktické. Tím, že S. položil hlavní důraz na stránku hláskoslovnou a tvaro-
slovnou, mohl poměrně dobře určit, z které části Slovenska i Moravy pocházejí nositelé těchto
nářečí. Mohl tak stanovit bezpečně původ kolonistů, pokud vycházel z historicky závažných
systémových jevů, jako např. *karmic, harnek, kark, harsc, smarkac* apod. (142). Sporné je však
určovat původ osídlenců na základě několika ojedinělých, izolovaných jevů, nežřídka povahy
expresivní (srov. např. *gamba, mlazga* 135). Víme, že výraz *gamba* se vyskytá v hláskové podobě
gemba/gamba také v jihomoravských nářečích, která vývojově nesouvisí s polštinou a přitom
na jižní Moravě nelze počítat ani se silným přílivem obyvatelstva z polského jazykového území.
Pokud jde o výraz *mlazga* (113, 135), je rovněž problematické tvrdit, že tu jde o slovo polské.
Skupinu je možno totiž vyloučit systémově i z hlediska vývoje českých a slovenských nářečí.⁴

V hláskosloví (dnešní stav hlásek, původ hlásek, praslovanský stav hlásek a jejich dnešní
střídnice, kombinační změny hlásek) postupuje S. vyčerpávajícím způsobem, všímá si frekvence
hlásek a zároveň stanoví příslušnou geografickou různost a uvedeno lokaci. V tvarosloví pak
užívá metody synchronně deskriptivní. U maskulin životných postrádáme měkký vzor (jinak je
o něm při popisu jednotlivých pádů zmínka), ani nenalzáme měkký vzor mužských *ja*-kmenů.
V konjugaci se řídil S. pojetím synchronním a slovesa rozřídil podle koncovek v 3. os. pl. do dvou
skupin (1. -u X 2. -a, -ja, -ija). V závěrečných částech své práce podává obecnou charakteristiku
hlásek a pokouší se stanovit vokalický a konsonantický systém, vypočítává společné znaky pro
nářečí všech pěti osad a posléze se zmiňuje o jednotlivých znacích charakteristických pro jednot-
livé osady v Bukovských horách. Je známo, že podobné vypočítávání znaků skrývá v sobě jisté
úskalí, neboť z případů, jako např. *cisti, zezezo* (Rěpášhuta, Újhuta), *skura* (Hámor, Ómassa),
je možno jen stěží vyzvozovat obecné závěry. S. ne dost dobře rozlišuje jevy podstatné, sys-
témové od jevů nepodstatných, nesystémových.

Už z mnohostranného přístupu k hláskosloví vidíme, že S. siluje vpravdě o historickou dialek-
tologii. Proto podává v práci nejen historii osídlení sklářských osad v Bukovských horách (archívni,
církevní údaje o obyvatelích, zaměstnání kolonistů), ale též původ a vývoj nářečí těchto osad.
Vycházeje z marxistického pojetí jazyka jako jevu společenského podrobně zkoumá původ obya-
telstva a na základě bohaté shromážděného historického materiálu dochází k závěru, že obya-
telstvo Bukovských hor není autochtonní. Jde tu o smíšený živel, který se přistěhoval ze západního,
středního a východního Slovenska, jakož i ze severovýchodní Moravy. Obyvatelstvo ze Slovenska
a z východní Moravy našlo obživu ve sklárnách i v železárnách Bukovských hor a sídlí zde v po-
statě dodnes.

Vzhledem k této skutečnosti máme před sebou smíšený dialekt. Na základě konsonantických
znaků se pokouší S. stanovit tři podřečí v Bukovských horách. Tak typ A (Hámor, Ómassa) má být
východoslovenský, typ B (Rěpášhuta, Újhuta) pak západoslovenský a typ C (Óhuta) má tvořit
přechod mezi typem A + B. Přitom podle Sipose typ A není čistě východoslovenský, ani typ B
zase západoslovenský. Pokud jde o typ B, soudí S., že na základě palatálních hlásek *ł, ɖ* a tvrdých
sykavek *s*, z se blíží dialektu západ- a středoslovenskému, na základě *l/l'* pak dialektu východo-
a středoslovenskému a na základě nedostatku slabikotvorného *r, l* konečně dialektu východoslo-
venskému.

Siposova monografie o slovenských nářečích v Bukovských horách je typickou prací z oblasti
historické dialektologie. S. v ní snesl nejen bohatý nářeční materiál, ale též materiál historický,
pomocný, který nejednou zasouvá vlastní problematiku do pozadí. Při zkoumání smíšených
nářečí je nutno přihlížet k faktorům mimojazykovým, společenským, ovšem tyto faktory nelze
přečesovat.⁵

také práce Mirkovičovy z Jugoslávie a Pleterovy z Rumunské lidové republiky, kde jsou
dodnes početné české kolonie. O nářečích českých kolonistů v Jugoslávii podává zajímavé zprávy
Jar. Bělič v čl. *Poznámky o češtině na Daruvarsku v Jugoslávii*, *Slavica Pragensia*, Praha 1959,
59–75. České dialektly v Polské lidové republice stojí v popředí zájmu K. Dejny (srov.
z poslední doby jeho čl. *Gwara kuczowska na ile innych gwar czeskich*, *Rozprawy Komisji Językowej*,
t. III, Łódź 1955, 5–30).

⁴ Srov. A. Lamprecht, *Vývoj hláskového systému českého jazyka se zvláštním zřetelém k nářečím
na Moravě a ve Slezsku*, *SaS* 27 (1956), 74–75; R. Krájčovič, *Spoluhlásková skupina zg v slo-
venčině a češtině*, *Slavia* 26 (1957), 514–516.

⁵ Není pochyby o tom, že je třeba rozlišovat synchronní a historickou dialektologii, nelze tu

Monografie V. G. Orlovové a I. Sipose jsou cenným příspěvkem v obohacení slovanské dialektologie. Ukazují na důležitost zkoumání dialektů, jejichž studium i význam byly podtrženy oprávněně na IV. mezinárodním slavistickém kongresu v Moskvě v roce 1958. Svědčí o tom, že se dialektologické bádání těší velkému zájmu nejen v Sovětském svazu, ale též v lidově demokratických zemích.

Josef Skulina

Rudolf Kolarič: *Slovenski otroški govor*. Godišnjak filozofskog fakulteta u Novom Sadu, knjiga IV, s. 229—258; Novi Sad 1959.

K řadě nových prací, věnovaných studiu dětské řeči, přibyla studie Kolaričova jako první práce zabývající se pozorováním vývoje řeči dětí slovanských. Ze záznamů o mluvních projezech svých dvou vnuků podává autor přehled vývoje jejich řeči jak po stránce artikulační tak z hlediska mluvnického. Třebaže se nemohl zabývat pozorováním soustavně, přesto přináší velmi mnoho zajímavých dokladů a pozorování, z nichž mnohá jsou v úplné shodě se zjištěními o vývoji řeči jiných dětí slovanských a dětí vůbec. Potvrzuje se tak myšlenka, že lze pro vývoj dětské řeči stanovit obecná pravidla, která budou zajímat nejen teoretickou lingvistiku, ale i logopedickou praxi.

Větší část práce je věnována rozboru fonetickému. Nejprve popisuje R. Kolarič vývoj jednotlivých hlásek v řeči pozorovaných dětí a stanoví postup fixace vokálů (*e, u, a, i, o, ə*), nerozlišuje tu však dosti zřetelně zvuky vzniklé při broukání a hlásky v prvních skutečných slůvech. Pak podává přehled vývoje jednotlivých konsonantů, který je potvrzením výsledků, k nimž došli pozorovatelé jiní. Tak např. okolnost, že dříve se ustaluje artikulace hlásek závěrových (a to nejdříve labiál) než úžinových, že velární *ŋ* se objevuje automaticky před velárními okluzivami (*Jánko, pónka* — *zaponka, Bánka* — *Branka*), že počátku dětí místo náležitě *r* vyslovují *j* a později *l* (*jóžica* — *rožica, jiba* — *riba, lanča* — *pomaranča, táli* — *stari, lúč* — Kolarič) aj. Pokud však autor poznamenává, že na rozdíl od obecně známého údaje ve všech pracích o dětské řeči jeho vnuci hned od počátku realizovali náležitě *k* a *g* a nenahrazovali je alveolárami (*t, d*) a že tomu je podobně i u jiných dětí, jejichž mluvních projevů si po této stránce všimál, podrobnější rozbor by přece jen asi dal za pravdu pracím ostatním. Vždyť záměnu *k-t* najdeme i v dokladech Kolaričových, třebaže jen sporadicky: *tnta* — *kniga, tuh* — *kruh, túčka* — *ključka, tóin* — *konj; Láska* — *Vlasta*. (Poslední doklad ukazuje, ve shodě s doklady v jiných pracích, že počáteční obtížné rozlišování *k-t* v dětské řeči má i důvody v akustické přibuznosti těchto hlásek.)

Zajímavé jsou i doklady o vývoji sibilant a asibilát, z nichž můžeme usuzovat, že zprvu i slovinské děti spojují tupé a ostré sykavky v jednu řadu a realizují je všechny jako ostré sykavky palatalizované:

húška — *hruška* (K. i ve fonetické transkripci užívá znaku *h* pro neznělou velární frikativu). *sése, šéša* — *ušesa, zába* — *zaba, žičak* — *voziček, éncak* — *korenček; bábica* — *báb'ita* — *babica, ópit'a* — *ópica* — *opica, t'aj* — *čaj* — *čaj*. Poslední doklady potvrzují, že i slovinské děti zprvu nahrazují sibilanty a afrikáty (palatalizovanými) explosivami, jak je to běžné v prvních mluvních projezech dětí ruských, polských i českých. Srov. tu např.: *baŋi* — *бабочки, t'aŋ'a, šaša* — *Carua*, (Gvozdev); *uti* — *yuu* (Alexandrov); *t'ut'u* — *cukru, tuvaj* — *czuwaj, tete* — *czesze* (Smoczyński); *puput'a* — *czapusa, do vidanu* — *do widzenia* (Kaczmarek); *boŋ, boš* — *bcs, tučá, tučá* — *cuchá, fekat* — *čekat* (Ohnesorg). Také kolísání v realizaci sykavek je u jiných dětí běžné: *kaloši* — *zalonuu* (Gvozdev), *syšiš* — *slyszysz, dažita* — *gazeta* (Kaczmarek), *žaše, žučke, zaše* — *zase, mužika, mužika, mužika* — *muzika* (Ohnesorg). — Jiné záznamy Kolaričovy pak potvrzují zjištění jiných autorů, že často děti vynechávají náslovnou souhlásku: *tsala* — *risala, iba* — *riba, oga* — *žóga, úku* — *kuku, úna* — *luna, ábi* — *jabolko*. Také k asimilacím a disimilacím, jež autor uvádí (*autonobil* — *avtomobil, dlanan* — *dinar, dobén* — *noben*), bychom našli paralely v pracích o dětech jiných národů. Musíme proto litovat s autorem (srov. s. 233), že mu nebyla v dostatečné míře dostupná cizí literatura, a to především práce o řeči dětí slovanských. Byl by tu mohl ukázat na velmi četné paralely, které jsou někdy až překvapující. Uvedme si tu třeba jen namátkou častou záměnu *f-ch-š* (*muha* — *muša, muša, tuŋ* — *tuh; srov. čes. doklady: foj* — *foch, plafetka* — *plachetka, buša* — *buchta, s tom* — *f tom, ch autu* — *f autu* atd.) nebo okolnost, že relativně pozdě rea-

však věští ostrou hranici (srov. K. Nitsch, *Co to jest dialektologia historyczna?* Wybór pism polonistycznych IV, Wrocław—Kraków 1958, 253—254). Tak např. přeceňování mimojazykového historického materiálu v dialektologii vede sovětského badatele P. Ja. Černycha (srov. *K voprosu o zadačach i soderžanii dialektologičeskich izučeníj*, Bjuletteň dialektologičeskogo sektora Instituta ruskogo jazyka, t. 1, 10—16) k závěru, že by se historii jazyka měl obírat spíše lingvisticky školený historik než jazykovědec.